

บทที่ 2

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา โดยมีทั้งแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายสิทธิบัตร กฎหมายเฉพาะ (*sui generis system*) เพื่อการคุ้มครองพันธุ์พืช บทสรุปของพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 แนวคิดเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การบังคับใช้สิทธิทางศาลกรณีละเมิดสิทธิ การเยียวยาความเสียหายกรณีละเมิด และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

กฎหมายสิทธิบัตร กฎหมายเฉพาะ (*sui generis system*) เพื่อการคุ้มครองพันธุ์พืช

ในวันที่ 1 มกราคม 1995 ประเทศต่างๆ ได้ลงนามจัดตั้งเป็นองค์การการค้าโลก (World Trade Organization) ขึ้นเป็นองค์การระหว่างประเทศที่ดูแลจัดระเบียบการค้าการลงทุนระหว่างรัฐ ซึ่งก็มีประเทศต่างๆ ให้สัตยาบันร่วมเป็นภาคีสมาชิกรวมถึงประเทศไทยด้วย ความตกลงจัดตั้งองค์การการค้าโลกได้ผนวกเอาความตกลงพหุภาคีจำนวนหลายฉบับเข้าไว้ด้วยกัน โดยถือว่าเป็นพันธกรณีของประเทศสมาชิกที่จะต้องปฏิบัติตาม และในเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของความตกลงนี้ ก็ได้ผนวกเอาความตกลงฉบับหนึ่งที่เรียกว่า "ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights)" หรือความตกลงทริปส์ ในความตกลงนี้ได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องออกกฎหมายคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งได้รวมถึงกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชด้วย และในความตกลงทริปส์ให้อำนาจประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลกที่จะกำหนดข้อยกเว้นไม่คุ้มครองพันธุ์พืชภายใต้กฎหมายสิทธิบัตร แต่ประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดระบบกฎหมายเฉพาะที่มีประสิทธิภาพเพื่อคุ้มครองพันธุ์พืช แม้ว่ารายละเอียดเกี่ยวกับระบบกฎหมายเฉพาะที่มีประสิทธิภาพนั้น ไม่ได้สร้างความกระจ่างที่ชัดเจนในการกำหนดระบบกฎหมายเฉพาะที่อาจจะนำมาใช้บังคับ

แต่ทว่ากฎหมายเฉพาะนั้นจะต้องเป็นกฎหมายที่ให้สิทธิเด็ดขาดในลักษณะที่เป็นสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา และในการคุ้มครองนั้นต้องอยู่ภายใต้หลักการพื้นฐานต่างๆของความตกลงทริปส์ด้วย ไม่ว่าจะเป็นหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ หรือหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง ทั้งนี้เพราะเจตนารมณ์พื้นฐานของความตกลงทริปส์ก็คือเพื่อให้สิทธิประโยชน์และความคุ้มครองแก่บุคคลที่เป็นคนชาติขององค์การการค้าโลกอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกัน ดังนั้นกรณีจึงไม่อาจแปลความได้ว่าความตกลงทริปส์ยินยอมให้มีการจัดทำระบบกฎหมายที่มีหลักการที่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนต่างชาติ หรือมีหลักการที่เป็นการให้สิทธิพิเศษแก่คนชาติของประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นการเฉพาะ (จักรกฤษณ์, 2541) และในเรื่องนี้เองมักก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลสองกลุ่มอยู่เสมอ กลุ่มหนึ่งคือผู้ส่งเสริมการพัฒนาทางอุตสาหกรรม ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งได้แก่ บุคคลที่ต้องการปกป้องเกษตรกร โดยเฉพาะบรรดาประเทศที่มีฐานการเกษตรที่กว้างขวางก็ไม่ต้องการให้มีการคุ้มครองสิทธิบัตรพันธุ์พืช เนื่องจากเกรงปัญหาและผลกระทบต่างๆที่จะเกิดขึ้นตามมา โดยสามารถสรุปถึงสาเหตุที่นานาประเทศไม่ต้องการคุ้มครองพันธุ์พืชภายใต้กฎหมายสิทธิบัตรมีอยู่ 2 ประการดังนี้คือ

ประการแรก นานาประเทศต่างเห็นพ้องกันว่า ระบบสิทธิบัตรไม่มีความเหมาะสมต่อการคุ้มครองพันธุ์พืช เนื่องจากเงื่อนไขต่างๆตามกฎหมายสิทธิบัตร ได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้คุ้มครองการประดิษฐ์ที่ไม่มีชีวิต แต่พันธุ์พืชเป็นสิ่งมีชีวิต ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะมีลักษณะที่สอดคล้องกับเงื่อนไขของการขอรับสิทธิบัตร (Beier, 1985)

ประการที่สอง เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าพืชมีความสำคัญต่อเกษตรกรและต่อการผลิตอาหาร เพื่อเลี้ยงผู้คน การให้สิทธิผูกขาดแบบสมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรอาจก่อให้เกิดการผูกขาดสินค้าเกษตรรวมทั้งทำให้เกิดการผูกขาดสารพันธุกรรม (genoplasm) ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของการปรับปรุงพันธุ์พืช

ใน ค.ศ.1961 ได้มีการจัดทำความตกลงระหว่างประเทศขึ้นมาฉบับหนึ่งเรียกว่าอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ (International Convention for the Protection of New Varieties of Plants) หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่าอนุสัญญาอุพอฟ (UPOV Convention) ความตกลงระหว่างประเทศนี้ได้สร้างระบบกฎหมายเฉพาะ (*sui generis* system) เพื่อการคุ้มครองพันธุ์พืชโดยเป็นระบบกฎหมายพิเศษแยกต่างหากจากกฎหมายสิทธิบัตร เรียกว่าระบบกฎหมายสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์พืช

(plant breeders rights) เจตนารมณ์ของการจัดตั้งอนุสัญญาอุพอฟในปี ค.ศ.1961 ก็คือเพื่อคุ้มครองพันธุ์พืชเป็นการจูงใจให้นักปรับปรุงพันธุ์คิดค้นและพัฒนาพืชพันธุ์ใหม่ๆขึ้น อันจะทำให้เกิดความก้าวหน้าและการพัฒนาทางเกษตรกรรม

เมื่อมีความแตกต่างกันในระบบการคุ้มครองพันธุ์พืชทั้ง 2 แบบแล้วในประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) จึงสามารถที่จะออกกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชได้ทั้ง กฎหมายสิทธิบัตร กฎหมายเฉพาะที่มีประสิทธิภาพ หรืออาจจะคุ้มครองทั้งสองระบบก็ได้ ซึ่งลักษณะของการคุ้มครองพันธุ์พืชโดยใช้กฎหมายที่สิทธิบัตรจะมีลักษณะคือ จะให้การคุ้มครองแก่การประดิษฐ์โดยมีเจตนารมณ์ที่จะส่งเสริมการคิดค้นและเปิดเผยข้อมูลความรู้ต่อสังคม การประดิษฐ์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรนั้นหมายถึง กระบวนการการนำความรู้ในวิทยาการแขนงต่างๆมาใช้ในการแทรกแซงและควบคุมสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติให้เกิดเป็นผลอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ต้องการ การคุ้มครองสิทธิบัตรจะกระทำในรูปของการให้สิทธิเด็ดขาด (exclusive rights) แก่ผู้ทรงสิทธิ เพื่อให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว สิทธิเด็ดขาดที่ให้จะมีอยู่เพียงชั่วระยะเวลาอันจำกัดตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งโดยทั่วไปมีกำหนด 20 ปี และนานาประเทศได้กำหนดเงื่อนไขของการขอรับสิทธิบัตรไว้ 3 ประการคือเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ (novelty) มีขั้นตอนการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น (inventive step) และสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ได้ทางพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม (industrial applicability) ได้ ส่วนเงื่อนไขของการขึ้นทะเบียนพันธุ์พืชมีอยู่ 4 ประการได้แก่ พันธุ์นั้นต้องเป็นพันธุ์ใหม่ (novelty) เป็นพันธุ์พืชที่มีลักษณะประจำพันธุ์แตกต่างจากพันธุ์อื่น (distinctness) ซึ่งหมายถึงพันธุ์พืชนั้นมีความแตกต่างจากพืชในพันธุ์อื่นอย่างเด่นชัดไม่ว่าในด้านสัณฐานวิทยา สรีระวิทยา เช่นมีใบ ดอก กิ่ง ก้าน ฯลฯ ที่แตกต่างจากพันธุ์อื่นหรือมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใดที่แตกต่างจากพันธุ์อื่น เช่นมีความแตกต่างในการต้านทานต่อโรคพืช หรือในการต้านทานต่อความแห้งแล้ง เป็นต้น นอกจากนี้ต้องมีความสม่ำเสมอของลักษณะประจำพันธุ์ (uniformity) คือพืชทั้งหมดที่อยู่ในพันธุ์ที่มีการขอขึ้นทะเบียนต้องมีลักษณะที่เหมือนกันอย่างสม่ำเสมอเช่นต้องมีสรีระ ใบ ดอก สี ฯลฯ และมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเหมือนกัน อันถือว่าเป็นลักษณะประจำพันธุ์ของพันธุ์พืชนั้น และต้องมีความคงตัวของลักษณะประจำพันธุ์ (stability) คือพันธุ์พืชนั้นมีลักษณะของการที่สามารถคงไว้ซึ่งลักษณะประจำพันธุ์ได้ในทุกครั้งที่มีการขยายพันธุ์ โดยแม้จะมีการขยายพันธุ์พืชต่อไปไม่ว่าจะกี่รุ่น พันธุ์พืชนั้นก็ยังคงไว้ซึ่งลักษณะประจำพันธุ์ของตน แต่ลักษณะของการคุ้มครองตามระบบนี้จะไม่มีการคุ้มครองเกษตรกรรมเพราะว่าเกษตรกรรมต้องมีการซื้อพันธุ์ทุกครั้งที่ถูกไม่สามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไปปลูกในฤดูถัดไปได้ถ้าไม่ได้รับ

การอนุญาตและไม่จำเป็นที่จะต้องแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับเกษตรกรหรือชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของพันธุ์พืชนั้น

ส่วนการคุ้มครองตามกฎหมายลักษณะเฉพาะ (*sui generis*) จะให้การคุ้มครองพืชที่มีลักษณะดังต่อไปนี้คือ เป็นพันธุ์พืชใหม่ มีลักษณะสม่ำเสมอประจำพันธุ์ มีเสถียรภาพในลักษณะสำคัญ บรรพบุรุษเมล็ดพันธุ์และผู้ได้รับการคุ้มครองโดยวิธีนี้ได้รับสิทธิผูกขาดเกือบจะเหมือนสิทธิบัตรแต่แตกต่างกันเล็กน้อยตรงที่นักปรับปรุงพันธุ์มีสิทธิที่จะสามารถนำเอาพันธุ์พืชใหม่ไปพัฒนาต่อได้ ส่วนระยะเวลาการคุ้มครองก็แตกต่างกันไปแล้วแต่ชนิดของพืช อีกทั้งการคุ้มครองในลักษณะนี้นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้มีการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ให้ดียิ่งขึ้นและสังคมจะสามารถใช้ประโยชน์จากพันธุ์พืชนั้นเมื่อการคุ้มครองได้สิ้นสุดลง (Rott, 1987) เมื่อมองดูในกรณีของสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์นั้น นักปรับปรุงพันธุ์มีสิทธิเหนือพืชโดยตรง และมีสิทธิเด็ดขาดเหนือส่วนที่ใช้ในการขยายพันธุ์ (*propagating materials*) ของพันธุ์พืชที่ได้รับการคุ้มครองไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ส่วนที่ใช้ในการขยายพันธุ์พืชในที่นี้รวมถึงเมล็ดพันธุ์ หัว กิ่ง หน่อ ส่วนใดส่วนหนึ่งของพืชที่สามารถใช้ขยายพันธุ์ได้ และต้นพืชแต่ไม่รวมถึงผลไม้และดอกของพืช (Cornish, 1989) แต่อย่างไรก็ตามในการคุ้มครองในลักษณะนี้ที่ต่างจากการคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรคือ มีการรับรู้ถึงสิทธิของเกษตรกรโดยอนุญาตให้เกษตรกรเก็บผลผลิตที่ได้จากการเพาะปลูกในแปลงของตนไว้ทำการเพาะปลูกในฤดูกาลถัดไปได้ โดยไม่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์ และโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิเสียก่อน ซึ่งเจตนารมณ์ของข้อยกเว้นนี้ก็เพื่อลดระดับการผูกขาดและให้การคุ้มครองประโยชน์ของเกษตรกรและสาธารณชน มิได้ให้รับผลกระทบจากการให้สิทธิเด็ดขาดเหนือผลิตผลทางการเกษตรนั่นเอง

บทสรุปของพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

ดังที่ได้กล่าวในเบื้องต้นแล้วว่าสมาชิกขององค์การการค้าโลกมีอำนาจบังคับใช้กฎหมายเฉพาะที่มีประสิทธิภาพเพื่อคุ้มครองพันธุ์พืช โดยความตกลงทริปส์มิได้กำหนดหลักเกณฑ์และสาระสำคัญในกฎหมายดังกล่าวไว้ ประเทศสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาจึงอาจบัญญัติกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมในประเทศของตนได้ ในปี พ.ศ.2540 รัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณากร่างกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืช เพื่อปฏิบัติตามพันธกรณีของประเทศไทยในองค์การการค้าโลก คณะกรรมการดังกล่าวได้แต่งตั้งอนุกรรมการซึ่งประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยราชการ มหาวิทยาลัย และองค์กรพัฒนาเอกชน

ให้ทำการยกร่างกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชที่เอื้อต่อประโยชน์ของนักปรับปรุงพันธุ์ในประเทศ สอดคล้องกับสภาพการเกษตรของไทย และเป็นไปตามความต้องการของประเทศในการอนุรักษ์และปกป้องทรัพยากรชีวภาพ โดยคณะอนุกรรมการได้ยกร่างกฎหมายเสร็จสิ้นในเดือนตุลาคม 2540 จากนั้นได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบทั้งในส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2542 ซึ่งทำให้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2542 ออกบังคับใช้เป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 (กรมวิชาการเกษตร, 2542) ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีเจตนารมณ์ที่จะทำให้เกิดความหลากหลายของพันธุ์พืช โดยการส่งเสริมหรือแรงจูงใจให้นักปรับปรุงพันธุ์ทำการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ โดยอยู่ภายใต้หลักการความปลอดภัยทางชีวภาพ ความมั่นคงทางอาหาร ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุ์พืชดั้งเดิม คำนึงถึงสิทธิเกษตรกร และเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biodiversity) นอกจากนี้ยังเป็นกฎหมายที่เป็นอิสระ มีสาระสำคัญและกฎเกณฑ์ที่มีได้เป็นการให้สิทธิผูกขาดโดยสมบูรณ์ดังเช่นกฎหมายสิทธิบัตร โดยคำนึงถึงความต้องการของเกษตรกรในประเทศในอันที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิอันพึงมีพึงได้ของตน เช่นเดียวกับสิทธิของนักปรับปรุงพันธุ์และบริษัทผู้จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ และได้ผนวกเอาหลักการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม (equitable sharing of benefits) เอาไว้ซึ่งการแบ่งปันผลประโยชน์นั้นหมายถึง การแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างชุมชนที่เป็นเจ้าของพืชหรือสารพันธุกรรม กับประโยชน์ของวิสาหกิจหรือนักปรับปรุงพันธุ์ที่ใช้ประโยชน์จากพืช (จักรกฤษณ์, 2541) และสาระสำคัญของกฎหมายดังกล่าวในส่วนของขั้นตอนและวิธีการในการคุ้มครองพันธุ์พืชดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้คือ

พันธุ์พืชใหม่

สิ่งมีชีวิตที่จะได้รับการคุ้มครองคือ พืช ซึ่งหมายถึงสิ่งมีชีวิตในอาณาจักรพืช และให้หมายความรวมถึงเห็ด และสาหร่าย อีกทั้งพันธุ์พืชที่จะได้รับการคุ้มครองจะต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้

- 1) เป็นพันธุ์พืชซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อน
- 2) เป็นพันธุ์พืชที่มีความสม่ำเสมอของลักษณะประจำพันธุ์
- 3) เป็นพันธุ์พืชที่มีความคงตัวและลักษณะประจำพันธุ์

- 4) เป็นพันธุ์พืชที่มีลักษณะประจำพันธุ์แตกต่างจากพันธุ์อื่น
- 5) เป็นพันธุ์พืชที่มีต้องห้ามจดทะเบียน

ส่วนขั้นตอนการขอและออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้มีลักษณะดังนี้คือ

1) นักปรับปรุงพันธุ์ยื่นคำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ และแนบเอกสารหลักฐานต่างโดยในคำขอจะมีรายการต่างๆที่ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่จะต้องกรอก เช่น ชื่อพันธุ์พืชใหม่ ชื่อนักปรับปรุงพันธุ์พืช รายละเอียดแสดงที่มาของพันธุ์พืชใหม่ กรรมวิธีการปรับปรุงพันธุ์พืช คำรับรองว่าจะส่งมอบส่วนขยายพันธุ์ของพันธุ์พืชใหม่ที่ขอจดทะเบียน และในกรณีที่พันธุ์พืชใหม่ที่มาขอจดทะเบียนมีฐานพันธุกรรมของพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป หรือพันธุ์พืชป่า จะต้องแนบข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างรัฐกับนักปรับปรุงพันธุ์พืช ตามแบบที่กำหนด

2) เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่รับคำขอแล้ว จะตรวจสอบคำขอและเอกสารหลักฐานต่างๆว่าถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ถ้าเห็นว่าถูกต้องพนักงานเจ้าหน้าที่จะเสนออธิบดีเพื่อพิจารณาสั่งประกาศ โฆษณาคำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ ซึ่งอธิบดีจะต้องมีคำสั่ง ให้มีการประกาศโฆษณาภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงานจากพนักงานเจ้าหน้าที่ในการประกาศโฆษณา ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ จะต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายตามจ่ายจริง ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคำขอและเอกสารหลักฐานต่างๆแล้ว เห็นว่าไม่ถูกต้องเช่นผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่มิใช่ นักปรับปรุงพันธุ์ พันธ์พืชที่ขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชที่ต้องห้ามจดทะเบียน เหล่านี้เป็นต้น พนักงานเจ้าหน้าที่จะเสนออธิบดีเพื่อพิจารณาคำขอ

3) ในกรณีที่มิผู้ใดเห็นว่าตนเองมีสิทธิในพันธุ์พืชใหม่ดีกว่าผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ หรือเห็นว่าคำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่นพันธุ์พืชที่ขอจดทะเบียนไม่ใช่พันธุ์พืชที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน หรือมิใช่ นักปรับปรุงพันธุ์พืช หรือเป็นพันธุ์พืชที่ห้ามจดทะเบียนเหล่านี้ เป็นต้น ผู้นั้นมีสิทธิคัดค้าน โดยผู้คัดค้านสามารถยื่นคำคัดค้านได้ภายใน 90 วัน นับตั้งแต่วันที่ประกาศโฆษณา

4) เมื่อมีผู้คัดค้าน พนักงานเจ้าหน้าที่จะรับคำคัดค้านไว้ พร้อมส่งสำเนาคำคัดค้านไปให้ ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ เพื่อให้ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ยื่นคำโต้แย้งภายใน 90 วันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำคัดค้าน

5) พนักงานเจ้าหน้าที่จะรวบรวมคำคัดค้าน คำโต้แย้ง และพยานหลักฐานต่างๆที่ผู้คัดค้าน ผู้โต้แย้ง ได้ยื่นไว้แล้วเสนออธิบดีเพื่อพิจารณา ซึ่งอธิบดีจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำคัดค้าน หรือคำโต้แย้ง

6) ในกรณีที่อธิบดีได้วินิจฉัยแล้ว ผู้คัดค้านหรือผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ไม่พอใจคำวินิจฉัยของอธิบดี ก็สามารถอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการคุ้มครองพันธุ์พืชได้ทั้งนี้ต้องอุทธรณ์ภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งของอธิบดี

7) ในกรณีที่คณะกรรมการคุ้มครองพันธุ์พืชได้วินิจฉัยแล้ว ผู้คัดค้านหรือผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ไม่พอใจคำวินิจฉัย ก็สามารถฟ้องศาลได้ ทั้งนี้ต้องฟ้องภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ

8) ในกรณีที่ไม่มีคำคัดค้าน หรือมีการคัดค้านแต่ศาลได้วินิจฉัยเป็นที่ยุติแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะตรวจสอบพันธุ์พืชที่ขอจดทะเบียนว่ามีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ในแปลงทดลองของหน่วยงานรัฐ หรือสถานที่ของผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของพนักงานเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

9) เมื่ออธิบดีพิจารณารายงานผลการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่และกระบวนการขอจดทะเบียนโดยตลอดแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุขัดข้องในการรับจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ ให้อธิบดีพิจารณาสั่งรับจดทะเบียน

10) เมื่ออธิบดีสั่งรับจดทะเบียนแล้ว ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนต้องมาชำระค่าธรรมเนียมการออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง เมื่อผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ชำระค่าธรรมเนียมแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องจดทะเบียนและออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับชำระค่าธรรมเนียม

11) เมื่อได้จดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่แล้วให้อธิบดีประกาศชื่อพันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับการจดทะเบียนในราชกิจจานุเบกษา

พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น

พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น หมายความว่าพันธุ์พืชที่มีอยู่เฉพาะในชุมชนใดชุมชนหนึ่งภายในราชอาณาจักร และไม่เคยจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ ซึ่งได้จดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นตามพระราชบัญญัตินี้ โดยพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ที่จะได้รับการคุ้มครอง จะต้องมีความสัมพันธ์ดังนี้ คือ

ประการแรกเป็นพันธุ์พืชที่มีอยู่เฉพาะในท้องที่ใดท้องที่หนึ่งภายในราชอาณาจักร เท่านั้น และประการที่สองคือเป็นพันธุ์พืชที่ไม่เคยจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่

ส่วนขั้นตอนการขอและออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนแรก ขั้นตอนการขึ้นทะเบียนเป็นชุมชนผู้อนุรักษ์หรือพัฒนาพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ต้องดำเนินการดังนี้คือ

ก) บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วที่ตั้งถิ่นฐานและสืบทอดระบบวัฒนธรรมร่วมกันมาโดยต่อเนื่องซึ่งได้ร่วมกันอนุรักษ์หรือพัฒนาพันธุ์พืชที่มีลักษณะตามที่ได้ระบุไว้อาจขอขึ้นทะเบียนเป็นชุมชนโดยชุมชนนั้นตั้งตัวแทนมายื่นคำขอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่นั้น

ข) ตัวแทนของชุมชนต้องยื่นคำขอ โดยตัวแทนชุมชนจะต้องกรอกคำขอ ระบุในเรื่องพันธุ์พืชที่ร่วมกันอนุรักษ์หรือพัฒนา และวิธีดำเนินการในการอนุรักษ์หรือพัฒนา รายชื่อของผู้เป็นสมาชิกชุมชน สภาพพื้นที่พร้อมทั้งแผนที่สังเขปแสดงเขตพื้นที่ชุมชนและเขตติดต่อ

ค) การยื่นคำขอ และการพิจารณาอนุมัติขึ้นทะเบียน จะเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ขั้นตอนที่สอง ขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียนและออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ต้องดำเนินการดังนี้

ก) องค์กรปกครองท้องถิ่นเช่น อบต. เทศบาล หรือสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกร เป็นตัวแทนของชุมชนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นชุมชนผู้อนุรักษ์หรือพัฒนาพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น เป็นผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ข) การขอจดทะเบียน การพิจารณาคำขอจดทะเบียน และการออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น จะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปและพันธุ์พืชป่า

พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป หมายความว่า พันธุ์พืชที่กำเนิดภายในประเทศหรือที่อยู่ในประเทศซึ่งได้มีการใช้ประโยชน์อย่างแพร่หลาย และให้หมายความรวมถึงพันธุ์พืชที่ไม่ใช่พันธุ์พืชใหม่ พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น หรือพันธุ์พืชป่า ส่วนพันธุ์พืชป่าหมายความว่า พันธุ์พืชที่มีอยู่หรือเคยมีอยู่ในประเทศตามสภาพธรรมชาติ และยังมีได้นำมาใช้เพาะปลูกอย่างแพร่หลาย และในขั้นตอนการคุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปและพันธุ์พืชป่านั้น มีหลักเกณฑ์ดังนี้

- ก) ผู้เก็บ จัดหา รวบรวมพันธุ์พืชทั่วไป พันธุ์พืชป่า หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืชดังกล่าว เพื่อการปรับปรุงพันธุ์ ศึกษา ทดลอง หรือวิจัย เพื่อประโยชน์ในทางการค้า จะต้องขออนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างผู้เก็บ จัดหา รวบรวมพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป หรือพันธุ์พืชป่า กับกรมวิชาการเกษตร
- ข) ผู้เก็บ จัดหารวบรวมพันธุ์พืชทั่วไป พันธุ์พืชป่า นำไปปรับปรุงพันธุ์จนได้พันธุ์พืชใหม่ และนำไปจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่
- ค) เมื่อได้รับการจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ และนำพันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับการคุ้มครองไปจำหน่าย ผลิต และได้รับผลประโยชน์จากการนั้นก็จะต้องแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับกรมวิชาการเกษตร ตามข้อตกลง ซึ่งกรมวิชาการเกษตรจะนำผลประโยชน์ที่ได้เข้ากองทุนคุ้มครองพันธุ์พืชต่อไป

ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับสิทธิที่เกิดขึ้นจากการ ได้รับการจดทะเบียนพันธุ์พืชมีรายละเอียด

คือ

- สำหรับพันธุ์พืชใหม่ ผู้เป็นเจ้าของสิทธิหรือเรียกว่าผู้ทรงสิทธิ มีสิทธิแต่ผู้เดียวในการผลิต ขาย จำหน่าย นำเข้า และส่งออกนอกราชอาณาจักร หรือมีไว้กระทำอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งส่วนขยายพันธุ์ของพันธุ์พืชใหม่
- สำหรับพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นชุมชนมีสิทธิที่จะปรับปรุงพันธุ์ ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย ผลิต ขาย ส่งออกนอกราชอาณาจักรหรือจำหน่ายด้วยประการใดๆซึ่งส่วนขยายพันธุ์ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์ที่ได้รับหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นเป็นผู้ทรงสิทธิแทนชุมชน โดยผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจัดสรรในอัตราส่วนดังนี้ ผู้อนุรักษ์ร้อยละ20 ชุมชนร้อยละ60 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์ที่เป็นผู้ทำนิติกรรม ร้อยละ20 (สำนักคุ้มครองพันธุ์พืชแห่งชาติ, 2543)

กรรมสิทธิ์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

จากที่มาและรายละเอียดของกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 นั้นในทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มีแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายในลักษณะนี้ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายที่คุ้มครองกรรมสิทธิ์ของผู้ทรงสิทธิโดยผ่านแนวความคิดของ Coase (1960) กล่าวไว้ว่าทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีความชัดเจนในกรรมสิทธิ์แล้วก็สามารถมีการจัดสรรที่มีประสิทธิภาพได้โดยผ่านการตกลงกันหรือผ่านกลไกระบบตลาด Coase ยังได้ให้แนวคิดที่สำคัญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยสนับสนุนให้มีการวางกฎเกณฑ์ของกรรมสิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของกฎหมาย กฎระเบียบ หรือวิถีปฏิบัติให้มีความชัดเจนเมื่อกรรมสิทธิ์มีความชัดเจนแล้วก็สามารถมีการควบคุมการละเมิดกรรมสิทธิ์ (เบญจพรธม, 2538)

นอกจากนี้ในทางเศรษฐศาสตร์ คนเราจะมีการจัดสรรและเลือกใช้ทรัพยากรอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับประโยชน์ที่เราพึงจะได้รับ อย่างไรก็ตามเมื่อคนเราอยู่รวมกันมากเข้าย่อมจำเป็นที่จะต้องเกิดมีกฎเกณฑ์หรือเกิดมี institutional arrangement ที่จะมากำหนดการจัดสรรประโยชน์ต่างๆเหล่านี้ (Matthews, 1986) ซึ่งสิทธิในทรัพยากร (property rights) จะเป็นกรอบสำคัญขั้นพื้นฐานเนื่องจากเป็นตัวที่กำหนดว่าใครมีสิทธิแค่ไหนอย่างไร ในการที่จะได้รับประโยชน์และผู้อื่นจะต้องมีหน้าที่ที่จะเคารพสิทธิอันนั้น หากเปรียบเทียบกับธรรมชาติสัตว์ทั้งหลายที่ต่อสู้ชีวิตเพื่อความอยู่รอดก็จะเกิดมีพฤติกรรมในลักษณะที่มีทั้งการแข่งขันและความร่วมมือกัน โดยที่ผลประโยชน์ต่างๆจะจัดสรรกันอย่างไร ก็จะเกิดเป็นกลยุทธิ์ขึ้นมา เปรียบเทียบกับกรณีการจัดสรรทรัพยากรของมนุษย์ที่ว่า institutional arrangement ที่จำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้นเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม ในทางทฤษฎีอาจแบ่งเงื่อนไขหรือ institutional arrangement ในการจัดการทรัพยากรออกได้เป็น 3 ระดับคือ ระดับการกำหนดสิทธิ (constitutional rules) ระดับนโยบายและการจัดการ (collective rules) โดยจะรวมสิทธิอยู่ 3 ประเภทคือ สิทธิในการจัดการ สิทธิในการจำกัดผู้ใช้ประโยชน์ สิทธิในการถ่ายโอนผลประโยชน์และถ่ายโอนสิทธิในทรัพยากรและระดับการใช้ (operational rules) (Ostrom, 1991)

และในทางทฤษฎีกรรมสิทธิ์ที่มีความสมบูรณ์แบบคือจะต้องสามารถกีดกันการใช้ประโยชน์ได้อย่างสมบูรณ์ (completely exclusive) คือสามารถเป็นเจ้าของประโยชน์ที่พึงจะได้จากทรัพย์สินนั้นแต่เพียงผู้เดียว โดยสามารถกีดกันไม่ให้ผู้อื่นมาใช้ โดยที่ผู้อื่นต้องยอมรับในสิทธินี้ และหากจะมีการให้ผู้อื่นมาใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินของตนก็สามารถขายหรือให้เช่าก็สามารถเรียกร้องผลตอบแทนจากการถ่ายโอนสิทธิในการได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินอันนั้นนั่นเอง ซึ่งลักษณะเช่นนี้ก็คือ การมีกรรมสิทธิ์ความเป็นเจ้าของที่สมบูรณ์ (full ownership) และคุณลักษณะของสิทธิที่สามารถทำให้เกิด

การกีดกันการใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน และสามารถที่จะทำให้เก็บเกี่ยวผลประโยชน์ตอบแทนในการถ่ายโอนสิทธินี้ได้คือคุณลักษณะที่สำคัญของสิทธิแบบส่วนบุคคล (private property regime) ซึ่งถือว่าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากคุณลักษณะของสิทธิทำให้เกิดการกีดกันการใช้ประโยชน์ (excludability) และการถ่ายโอนผลประโยชน์ (transferability) ได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งจะเห็นว่าคุณสมบัติดังกล่าวเป็นพื้นฐานของระบบตลาดที่สมบูรณ์ซึ่งสามารถนำไปสู่การใช้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดได้ (Libecap, 1986 :Alchian and Demsetz, 1973) แต่ทว่าในความเป็นจริง การกำหนดสิทธิแบบส่วนบุคคลอาจจะทำได้ยาก คือต้องใช้ต้นทุนในการดำเนินการ (transaction costs) สูงมาก หรือบางครั้งอาจจะทำไม่ได้เลยด้วยซ้ำในบางกรณี (สุทธาวัดย์, 2538) นอกจากนี้ยังยากที่จะนำมาบังคับใช้ แต่อีกแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจในประเด็นนี้คือ การกำหนดสิทธิในทรัพยากรนี้ให้เป็นของรัฐ (state property regime) ซึ่งในทางทฤษฎีถือว่ารัฐมีความเป็นกลางและสามารถที่จะจัดสรรผลประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรเพื่อประโยชน์ส่วนรวมได้ดี ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับ เรื่องกำลังคน ความเข้าใจในสภาพปัญหา อันจะเป็นจุดสำคัญในการกำหนดสิทธิที่สมบูรณ์ต่อไปและในส่วนของต้นทุนในการดำเนินการ (transaction costs) นั้นอาจจะมีกรรวมถึงต้นทุนในการติดต่อตกลงกันในการบังคับให้เป็นไปตามสิทธิ ในกรณีที่น่าสนใจของต้นทุนในการดำเนินการก็คือ ถ้ามีการฟ้องร้องผู้กระทำผิดโดยมีการนัดประชุมกัน มีการติดต่อสื่อสารกันเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิ ไม่ว่าจะด้านเวลา ค่าใช้จ่าย หรือบุคลากร ถ้ามีต้นทุนที่สูงเกินไปก็จะเป็นอุปสรรคในการดำเนินการ เช่น ถ้าการฟ้องร้องบริษัทที่ปล่อยของเสียในแม่น้ำลำคลอง จะต้องกระทำโดยผู้เสียหาย ซึ่งมีกระจัดกระจายอยู่หลายจังหวัด ต้นทุนที่จะดำเนินการจะมีเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้เสียหายขาดแรงจูงใจในการฟ้องร้อง โดยที่ผลที่ได้รับอาจจะไม่คุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่เสียไป ผลสุดท้าย ก็จะไม่มีการฟ้องร้องผู้ละเมิดสิทธิของผู้ใช้น้ำ (ในกรณีที่มีสิทธิสามารถฟ้องร้องได้) ดังนั้นแล้วนี่เป็นเหตุผลหนึ่งที่ต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ ในเรื่องลดค่าใช้จ่ายในการติดต่อตกลงฟ้องร้องเหล่านี้ จะทำให้การบังคับให้เป็นไปตามสิทธิกระทำได้ง่ายขึ้น เช่น รัฐอาจจะตั้งหน่วยงาน เพื่อหาข้อมูล รวบรวมข้อมูล รับเรื่องราว จัดตั้งทนาย ฯลฯ เพื่อดำเนินการแทนประชาชนผู้เดือดร้อนได้ เมื่อภาครัฐทำสิ่งเหล่านี้ จะมีต้นทุนต่ำกว่าเอกชนทำเอง โดยเฉพาะถ้าผู้เสียหายอยู่กระจัดกระจายตามพื้นที่ต่างๆเป็นวงกว้าง

แนวคิดในทางกฎหมายเกี่ยวกับความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

โพลีดู (2543) กล่าวไว้ว่าพัฒนาการในแนวคิดของกฎหมาย ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการจัดความสัมพันธ์ของคนในสังคม โดยการที่กฎหมาย (รัฐ) สร้างหรืออ้างความชอบธรรม ด้วยการกำหนดให้สิทธิ (right) และหน้าที่ (duty) ที่รัฐเป็นผู้กำหนดขึ้น เป็นปัจจัยหรือเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มบุคคล และถ้าเป็นในระบบประมวล ก็ขึ้นอยู่กับว่าเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างใคร ถ้าหากเป็นความสัมพันธ์ที่ปัจเจกบุคคลก่อให้เกิดขึ้นระหว่างกันเอง ก็เป็นเรื่องในทางกฎหมายเอกชน แต่ถ้าเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับปัจเจก ในฐานะที่รัฐมีอำนาจที่เหนือกว่า แล้วก็เป็นเรื่องในทางกฎหมายมหาชนซึ่งจะเห็นได้ว่า ในการจัดความสัมพันธ์แบบนี้ไปซ้อนทับกับความสัมพันธ์ที่มีอยู่เดิมแล้วในสังคม

ในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินก็เช่นเดียวกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม (และเป็นปัญหาในทางกฎหมายที่จะต้องวางระบบความสัมพันธ์ของปัจเจกบุคคลเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว) ก็คือ ในท่ามกลางทรัพย์สินที่มีอยู่อย่างจำกัด สิทธิของปัจเจกบุคคล หลายๆคนที่ต้องการจะใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่เกิดขัดแย้งกัน เพราะต่างฝ่ายต่างอ้างว่าตนเองมีสิทธิ เนื้อหาของกฎหมายที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ ระหว่างปัจเจกบุคคลในการที่จะใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน จึงเป็นการวางระบบว่าบนเงื่อนไขอะไร และอย่างไรที่จะทำให้สิทธิของคนๆหนึ่งดีกว่าคนอื่นๆและเพื่อก่อให้เกิดความเรียบร้อยในการใช้สิทธิรัฐ จึงกำหนดสิทธิเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ในตัวทรัพย์สินไว้เสียเอง

ความเป็นเจ้าของ (ownership) ในทาง กฎหมายเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ประการหนึ่ง จนกระทั่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องที่เราขาดเสียไม่ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะความเป็นเจ้าของในสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวันของมนุษย์ทำให้มนุษย์ในสังคมสามารถใช้สอย หวงกันสิ่งนั้นสำหรับตนเอง หรือครอบครัว และในทุกระบบกฎหมายทั้งที่เป็นระบบกฎหมายแบบดั้งเดิม หรือระบบกฎหมายสมัยใหม่ ต่างก็จะมีส่วนหนึ่งที่ป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่กำหนดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม กับสิ่งที่เรียกกัน ในทางกฎหมายว่า “สิทธิในทรัพย์สิน” นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่อง “กรรมสิทธิ” ในระบบคอมมอนลอว์ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการที่กระแสนโยบายที่เน้นแนวคิดแบบเสรีนิยมซึ่งให้ความสำคัญกับสิทธิของปัจเจกบุคคล จึงทำให้ มุ่งที่จะสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ที่มาพึ่งอำนาจศาล ทำให้แนวการบังคับใช้ หลักกรรมสิทธิ (รวมถึงหลักกฎหมายอื่นๆ) มุ่งให้การคุ้มครองสิทธิของปัจเจกมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างในการตัดสินคดี Trinidad Asphalt CO.V.Ambard (1899) AC ซึ่งกล่าวถึงสิทธิของเจ้าของที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ว่า

“.....สิทธิในทรัพย์สินจะต้องได้รับการยอมรับ แม้ในกรณีที่สิทธิดังกล่าวขัดแย้งกับผลประโยชน์ของชุมชน และถ้าสิทธิในทรัพย์สินของเอกชน ต้องเสียไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ การทำให้เสียไปซึ่งสิทธิของเอกชนดังกล่าว ต้องทำภายใต้บทบังคับของกฎหมาย และจะต้องมีกฎหมายซึ่งให้อำนาจ และมีผลบังคับเป็นการทั่วไปและต้องมีการชดเชยค่าเสียหายด้วย.....”

สำหรับแนวคิดเรื่องกรรมสิทธิ์ในระบบกฎหมายโรมัน ซึ่งมีพัฒนาการมายาวนานมากกว่าระบบคอมมอนลอว์ และแม้กระทั่งระบบคอมมอนลอว์เองก็ยังหยิบยืมไปใช้ ระบบกฎหมายโรมัน ที่เชื่อมโยงไปพร้อมกับอาณาจักรโรมัน ถูกนำมาพัฒนาต่อในยุคกลาง และประเทศฝรั่งเศส ในสมัยนโปเลียนก็นำกฎหมายโรมันมาจัดทำให้ทันสมัยซึ่งอาจจะถือได้ว่าประมวลกฎหมายที่จัดทำโดยนักนิติศาสตร์ในยุคนั้นก็ว่าได้ จนประเทศต่างๆ ในยุโรปต้องเอาอย่าง

ในประมวลกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส ที่จัดการประมวลขึ้นในยุคนั้น หรือที่เรียกกันว่า “code napoleon” บรรพ 2 ที่ว่าด้วยเรื่องทรัพย์สิน คำว่า “กรรมสิทธิ์” มาจากรากศัพท์โรมันว่า “dominium” และรากฐานความคิดในทางกฎหมายของ code napoleon อันเป็นรากฐานของระบบประมวลกฎหมายที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในประเทศต่างๆ ทั้งในยุโรปเอง และนอกยุโรป คือ แนวคิดที่ถือว่าพลเมืองทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ชาติตระกูล บรรดาศักดิ์ ชนชั้น เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ เสรีภาพของบุคคล เสรีภาพในการทำสัญญา และความละเมิดมิได้ของทรัพย์สินเอกชนถือเป็นหลักการพื้นฐานที่รัฐต้องเคารพ

และเพื่อให้รากฐานความคิดตามแนวคิดเรื่องกรรมสิทธิ์ข้างต้น ได้รับการคุ้มครองและมีหลักประกันที่แท้จริง จึงสร้างหรือกำหนดให้

-กรรมสิทธิ์มีลักษณะเด็ดขาด แน่นอนและเป็นสิทธิส่วนบุคคล ที่ได้แย้งไม่ได้ แบ่งปันไม่ได้ ซึ่งตามหลักกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ที่รับเอาแนวคิดกฎหมายธรรมชาติ และปรัชญาการเมืองแบบเสรีนิยมมาเป็นรากฐานในทางความคิด ทำให้หลักกรรมสิทธิ์ของกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มีลักษณะที่เป็นกรรมสิทธิ์ที่ไม่มีเงื่อนไขสมบูรณ์ และละเมิดไม่ได้

-กรรมสิทธิ์มีลักษณะถาวร หมายความว่า ได้รับการคุ้มครองตลอดไปแม้ผู้ทรงสิทธิจะไม่ใช่สอยอย่างใดๆ

แนวคิดดังกล่าวนี้เข้ามามีอิทธิพล ในกระบวนการสร้างองค์ความรู้ในทางกฎหมายของไทย ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากตำราที่ใช้ในการอธิบายกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน ส่วนใหญ่

แล้วจะอธิบายในลักษณะที่ว่ากรรมสิทธิ์เป็นสิทธิเด็ดขาด สามารถที่จะใช้ยื่นแก่บุคคลทั่วไปได้ประกอบกับกระบวนการ ในการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศส อยู่ในเวลาที่กระแสความคิดในทางด้านการเมืองกำลังเปลี่ยนแปลง จากยุคสมบูรณาสิทธิราช ไปเป็นยุคเสรีนิยม สภาพของการถูกกดขี่มาเป็นเวลานานเริ่มที่จะคลี่คลายลง การเรียกร้อง การต่อสู้ช่วงชิงกับอำนาจเดิม เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิและเสรีภาพมีมากขึ้น กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน โดยเฉพาะที่ดินซึ่งถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่ง จึงทำให้หลักกรรมสิทธิ์ได้รับการตอกย้ำในสังคมมากขึ้น จนกระทั่งทำให้หลักกรรมสิทธิ์กลายเป็นรูปธรรมประการหนึ่งของระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย และได้รับการยอมรับให้มีค่าบังคับในระดับรัฐธรรมนูญ

การบังคับการใช้สิทธิทางศาล

กระบวนการทางแพ่ง

คดีแพ่งคือคดีที่มีการพิพาทกันเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือสิทธิหน้าที่ต่างๆ เช่น ฟ้องเรียกเงินกู้ ฟ้องขับไล่ ฟ้องให้โอนที่ดิน ฟ้องให้ชำระราคาซื้อขาย ฟ้องเรียกเงินตามเช็ค ฟ้องหย่า เป็นต้น และสิทธิที่เราสามารถที่จะฟ้องได้คือ มีผู้มาโต้แย้งสิทธิและมีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล ซึ่งการโต้แย้งสิทธิ คือการโต้แย้งรบกวนหรือกระทบกระทั่งกันซึ่งสิทธิและหน้าที่ต่างๆที่กฎหมายได้ให้ไว้แก่เรา ส่วนคำว่าจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลนั้น เป็นเรื่องที่กฎหมายบังคับให้ต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่กฎหมายรับรองไว้ โดยต้องทำการขอสิทธิจากศาลก่อน เช่น การร้องขอเป็นผู้จัดการมรดก การร้องขอเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ ร้องขอเป็นผู้ปกครองผู้เยาว์ ร้องขอจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ และคดีแพ่งที่จะนำไปฟ้องร้องนั้นมี 2 ประเภทคือ คดีมีข้อพิพาท คือคดีที่มีการโต้แย้งเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือสิทธิต่างๆเช่น ฟ้องขับไล่ ฟ้องเรียกเงินกู้ ฟ้องหย่า เป็นต้น ผู้ฟ้องต้องทำเป็นคำฟ้อง และเรียกว่า โจทก์ ผู้ถูกฟ้องเรียกว่า จำเลย หรือจะเรียกคดีประเภทนี้ว่า คดี 2 ฝ่ายก็ได้ ส่วนคดีที่ไม่มีข้อพิพาท คือคดีที่ไม่มีการโต้แย้งสิทธิแต่จำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล ผู้ฟ้องต้องทำเป็นคำร้อง ผู้ฟ้องเรียกว่าผู้ร้อง หรือจะเรียกคดีประเภทนี้ว่าคดีฝ่ายเดียวก็ได้ เพราะว่าไม่มีจำเลย โดยในการฟ้องคดีนั้น จะต้องฟ้องต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล ต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นนั่นเอง

โดยในการยื่นคำฟ้องหรือคำร้องนั้น จะต้องมีการเสียค่าฤชาธรรมเนียมตามประเภทของคดี ซึ่งแบ่งได้ เป็นคดีที่มีทุนทรัพย์และคดีที่ไม่มีทุนทรัพย์

เมื่อยื่นฟ้องแล้ว ศาลจะรับคำฟ้องไว้ ถ้าเป็นคดีมีข้อพิพาทโจทก์ต้องมานำเจ้าหน้าที่นำส่งหมาย เรียกและสำเนาฟ้องให้จำเลยเป็นรายบุคคล โดยโจทก์ต้องเสียค่าพาหนะและค่าป่วยการในการส่ง ซึ่งจะ มากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับระยะทางหรือความสะดวกในการส่ง

เมื่อส่งหมายและสำเนาฟ้องให้จำเลยได้แล้ว จำเลยต้องยื่นคำให้การภายใน 15 วัน นับแต่วัน ที่รับหมาย ถ้าเป็นกรณีการปิดหมายคือตอนที่ไปส่งหมายไม่พบตัวจำเลยและไม่มีผู้ใดรับหมายไว้ทาง เจ้าหน้าที่ศาลจะปิดหมายและสำนวนฟ้องไว้ที่บ้านหรือที่ทำงานของจำเลย กรณีการปิดหมายนี้กฎหมาย ให้ขยายเวลายื่นคำให้การออกไปอีก 15 วัน รวมเป็น 30 วัน ครบกำหนด 30 วันแล้ว จำเลยไม่ยื่นคำให้ การ โจทก์ต้องยื่นคำร้องต่อศาล ศาลจะสั่งให้จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การและพิจารณาพิพากษาคดีไปฝ่าย เดียว ถ้าจำเลยยื่นคำให้การเข้ามาภายในเวลาที่กำหนด ศาลจะนัดชี้สองสถาน คือ การตรวจดูคำฟ้อง โจทก์และคำให้การจำเลยรับกันหรือปฏิเสธในประเด็นใด ที่ไม่รับกันนั้นศาลจะจัดไว้เป็นประเด็นข้อ พิพาทแล้วให้สืบพยานไปตามนั้น หลังจากนั้นก็จะมีการพิพากษาคดีความดังกล่าว โจทก์หรือจำเลย ต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลถ้าไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาฝ่ายที่ชนะคดีอาจยื่นขอให้ศาลบังคับคดี โดยยึดทรัพย์สินของฝ่ายที่แพ้คดีมาขายทอดตลาดชำระหนี้ได้ภายใน 10 ปี นับแต่คดีถึงที่สุด แต่ถ้าเป็น การให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด ศาลจะมีคำสั่งให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการนั้นได้ หากฝ่าฝืนศาลจะสั่งให้จับจำเลยมาขังไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามก็ได้ และเมื่อคู่ความฝ่ายใดไม่พอใจคำ พิพากษาก็สามารถที่จะอุทธรณ์และฎีกาได้

กระบวนการทางอาญา

คดีอาญา คือ กระบวนการที่จะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เริ่มตั้งแต่เกิดการกระทำ ความผิด แล้วมีการแจ้งความร้องทุกข์หรือกล่าวโทษให้เจ้าพนักงานทำการสอบสวน จับกุมผู้กระทำผิด มาควบคุมตัว หรือขังไว้ เมื่อสอบสวนเสร็จแล้วจะส่งสำนวนให้พนักงานอัยการสั่งฟ้องผู้กระทำผิดเป็น จำเลยต่อศาล แล้วศาลจะพิจารณาพิพากษา จนคดีถึงที่สุดให้ยกฟ้องหรือลงโทษโดยส่งตัวไปจำคุกใน เรือนจำหรือประหารชีวิต

การกระทำผิดอาญา คือ การกระทำที่มีกฎหมายบัญญัติว่ามีความผิดและมีโทษทาง อาญากำหนดไว้ และเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นผู้ที่ได้รับความเสียหาย ซึ่งเรียกกันว่า “ผู้เสียหาย” ต้อง

ไปแจ้งความร้องทุกข์หรือแจ้งข้อกล่าวหาต่อเจ้าพนักงานตำรวจ โดยมีเจตนาที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ โดยความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้ เช่นคดีข่มขืน ฉ้อโกง หมิ่นประมาท ข่มขืน อนาคต เป็นต้น ผู้เสียหายต้องแจ้งความภายใน 3 เดือน นับตั้งแต่วันที่รู้เรื่องกระทำความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด มิฉะนั้นจะขาดอายุความจะฟ้องร้องเอาผิดกับผู้กระทำความผิดไม่ได้ โดยสถานที่ที่จะแจ้งความร้องทุกข์นั้นคือ สถานีตำรวจทั่วประเทศ แต่สถานที่ที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจการสอบสวนดำเนินคดีต่อไปนั้นได้คือ สถานีตำรวจท้องที่ที่การกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยในการแจ้งความนั้น ผู้เสียหายต้องเล่าพฤติการณ์ และรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำความผิดทั้งหมด และเมื่อมีการแจ้งความร้องทุกข์แล้ว เจ้าพนักงานตำรวจจะออกสืบสวน สอบสวนติดตามจับตัวคนร้ายผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ต่อไป โดยการสืบสวน หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจไปปฏิบัติ การตามหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด ส่วนการสอบสวนนั้น คือ การรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อที่จะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยจุดประสงค์หลักคือ มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือไม่ การกระทำความผิดนั้นทำอย่างไร ใครเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ใครได้รับความเสียหาย ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนนั้น คือพนักงานสอบสวน โดยทั่วไปคือ รองสารวัตรสอบสวนและสารวัตรสอบสวนที่กฎหมายให้อำนาจไว้อย่างกว้างขวาง สามารถรวบรวมพยานหลักฐานทุกอย่าง ทั้งพยานบุคคล เช่นซักถามพยานบุคคล ทั้งผู้เสียหาย ผู้ต้องสงสัย และพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ พยานวัตถุ เช่น ปืนที่ใช้ยิง มีดที่ใช้แทง รถยนต์ที่ลักไป หรือพยานเอกสาร เช่น โฉนดที่ปลอม จดหมายที่เขียนมาขู่เรียกเงิน คำให้การที่รับสารภาพผิด เป็นต้น และผู้ที่สอบสวนนั้น สามารถทำได้ทุกอย่างเพื่อให้ได้หลักฐานมา เช่นตรวจค้นสถานที่ที่ซึ่งสงสัยว่าจะมีหลักฐาน สิ่งที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือสิ่งที่ได้มาจากการกระทำความผิด ทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุ ทำบันทึกถ่ายภาพ พิมพ์ลายพิมพ์นิ้วมือ พาไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพและในการได้พยานหลักฐานมา ต้องได้โดยชอบมิใช่หลอกลวงให้เข้าใจผิด ในการสอบสวนผู้เสียหายหรือพยานนั้น พนักงานสอบสวนจะมุ่งไปที่วันเวลา สถานที่เกิดเหตุ พฤติการณ์ของการกระทำความผิด รายละเอียดของชีวิตและทรัพย์สินที่สูญหายไป มีผู้ใคร่เห็นบ้าง เป็นหน้าที่ของผู้เสียหายหรือพยานจะต้องให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดให้มากที่สุด นอกจากสอบพยานบุคคลแล้ว เพื่อให้หลักฐาน พิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดมากที่สุด พนักงานสอบสวนอาจจะออกตรวจสถานที่เกิดเหตุ แล้วรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆในที่เกิดเหตุให้มากที่สุด เช่น วัตถุพยาน ความเสียหาย ความแตกหัก รอยเลือด เศษวัสดุต่างๆที่กระจัดกระจายในที่เกิดเหตุ ร่องรอยคนร้าย ลายพิมพ์นิ้วมือ คราบเลือด สิ่งตกหล่น พยานที่อยู่ในที่เกิดเหตุ แล้วทำบันทึกที่เกิดเหตุ รวมทั้งถ่ายภาพ หรือทำแผนที่เกิดเหตุไว้ และเมื่อ

พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆเสร็จสิ้นแล้วก็จะทำการสรุปผลการสอบสวนประกอบความเห็นว่า ควรสั่งฟ้อง สั่งไม่ฟ้อง หรืองดการสอบสวนเสนอต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อสั่งการให้ส่งสำนวนการสอบสวน และผู้ต้องหาต่อพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องตามอำนาจหน้าที่ต่อไป และถ้าเป็นกรณีที่ทางพนักงานอัยการเห็นว่าเจ้าพนักงานตำรวจหาพยานหลักฐานมาไม่เพียงพอก็มีอำนาจที่จะให้เจ้าพนักงานตำรวจไปหามาเพิ่มเติมได้ และถ้าพนักงานได้ดำเนินการตรวจสำนวนและเห็นว่าควรจะยื่นฟ้องต่อศาลก็จะทำการยื่นฟ้องต่อศาล โดยศาลที่จะทำการยื่นฟ้องคือ ศาลยุติธรรม ซึ่งมีหลายชั้น หลายประเภท ตามปกติ มี 3 ชั้น คือศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา เว้นแต่ศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษบางศาล เช่นศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ที่มีเพียง 2 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลฎีกา โดยศาลฎีกานั้นมีเพียงศาลเดียวในกรุงเทพมหานคร ศาลอุทธรณ์มีเพียง 10 ศาล และศาลชั้นต้นจะกระจายกันอยู่ทั่วไปทั่วประเทศ อย่างน้อย จังหวัดละ 1 ศาล เรียกว่า ศาลจังหวัด นอกจากนี้ยังมีศาลแขวง เป็นศาลพิจารณาพิพากษาคดีที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับไม่เกิน 60,000 บาท พิกษาคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 300,000 บาท กระจายกันอยู่ตามจังหวัดใหญ่ๆไม่ครบทุกจังหวัด นอกจากจะดูอำนาจของศาลแล้ว ในการยื่นฟ้องต้องดูที่เขตท้องที่ของศาลด้วย โดยจะต้องฟ้องในศาลท้องที่ความผิดเกิด ศาลที่จำเลยมีที่อยู่ ศาลที่จำเลยถูกจับกุม

และเมื่อทำการยื่นฟ้องแล้ว ถ้าเป็นกรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นฟ้องเอง ศาลมักจะประทับรับฟ้องทันที เนื่องจากศาลเห็นว่าได้ผ่านการกลั่นกรองมาหลายชั้นแล้ว ตั้งแต่ชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ ชั้นเจ้าพนักงานอัยการ ส่วนถ้าเป็นคดีที่ผู้เสียหายฟ้องเองนั้นศาลจะได้สวนมูลฟ้องก่อนว่าคดีมีมูลความจริงหรือไม่ เมื่อศาลประทับรับฟ้องแล้วจะมีการหมายเรียกจำเลยมาสอบคำให้การ ถ้าจำเลยรับสารภาพศาลก็จะตัดสินในวันนั้น และจะประณีสลดโทษให้ครึ่งหนึ่ง แต่ถ้าจำเลยทำการปฏิเสธ ศาลจะนัดสืบพยานโจทก์ จำเลยต่อไป โดยโจทก์ต้องนำพยานเข้าสืบก่อนเสมอ เสร็จแล้วจำเลยนำพยานเข้ามาสืบที่หลังเพื่อสนับสนุนว่าตนเองไม่ได้ทำผิด หรือทำผิดแต่ไม่ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลง หรือนำสืบถึงความประพฤติดีคุณความดีแต่เก่าก่อน เหตุที่น่าเห็นใจที่ศาลจะใช้ดุลพินิจรอการลงโทษ และพยานหลักฐานที่นำมาสืบนั้น คือพยานหลักฐานต่างๆที่สามารถพิสูจน์แสดงว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้น และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด หรือแสดงว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด หรือแสดงว่าจำเลยไม่มีความผิด เช่นจำเลยกระทำไปเพราะป้องกันตัว หรือมีเหตุลดหย่อนผ่อนโทษ เช่นการกระทำไปเพราะจำเป็น การทำไปเพราะบันดาลโทสะ กระทำไปเพราะป้องกันเกินสมควรกว่าเหตุ เป็นต้น และเมื่อสืบพยานโจทก์และจำเลยเสร็จสิ้นแล้ว ศาลจะนัดฟังคำพิพากษากภายใน 3 วันเว้นแต่คดีที่มีความซับซ้อนมากต้องใช้เวลา

ตรวจจำนวนพิเคราะห์ยานหลักฐานจำนวนมาก จะเลื่อนไปพิพากษาเกิน 3 วันก็ได้ หลังจากศาลพิพากษาแล้ว คู่ความฝ่ายใดไม่พอใจมีสิทธิอุทธรณ์และฎีกาได้ โดยโทษทางอาญาที่ศาลจะนำมาลงโทษได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิ้น

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ในแนวคิดดังกล่าว มีการนำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย และในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในเรื่องการรวมกลุ่มของชุมชนในเรื่องการกำหนดบทบาทและขั้นตอนการดำเนินการในส่วนของการศึกษาพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ซึ่งชุมชนที่เป็นเจ้าของพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น จะต้องเป็นผู้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายได้กำหนดขึ้น โดยมีการแบ่งขอบเขตของการรวมกลุ่มกันขึ้นของชุมชน 4 ลักษณะคือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการหรือปฏิบัติการ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (ปธาน, 2526)

นอกจากนี้ลักษณะการมีส่วนร่วมโดยการมองเห็นลักษณะและผลของการเข้าร่วมของประชาชนยังสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ พื้นฐานของการเข้าร่วม ลักษณะที่เข้ามามีส่วนร่วมมาจากแรงจูงใจภายในจะเป็นแรงหนุน หรือช่วยชี้ให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนการมีส่วนร่วมที่มาจากปัจจัยภายนอก โดยอาศัยอำนาจบารมี หรือแรงบีบบังคับจากผู้ที่มีอำนาจ ความเกรงใจ หรืออิทธิพล ของผู้มีอำนาจจากชุมชนเอง ถึงจะสามารถกระทำได้สำเร็จ แต่ก็ไม่มีผลผูกพันทางจิตใจ รูปแบบของการเข้าร่วม การเข้าร่วมของประชาชนนั้นเป็นการเข้าร่วมโดยผ่านองค์การจัดตั้งของประชาชนเอง โดยเฉพาะกิจกรรมที่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับของประชาชน สำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมโดยผ่านตัวแทนกลุ่ม เช่นกรรมการหมู่บ้าน การเข้าร่วมของประชาชนจะอยู่ในลักษณะผู้ให้การสนับสนุน และให้ความร่วมมือ ขอบเขตการมีส่วนร่วม เป็นช่วงเวลาการมีส่วนร่วม การใช้เวลาเข้าร่วมกิจกรรม หรือโครงการต่างๆ จะใช้เวลามากน้อยแตกต่างกัน ความถี่ห่างจำนวนครั้งที่เข้าร่วม ความสม่ำเสมอและฤดูกาลที่เหมาะสม ช่วงเวลาที่ใช้ในกิจกรรมแต่ละครั้ง ผลของการเข้าร่วมลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วม

ของประชาชนทำให้เกิดการรวมพลังที่จะสร้างอำนาจต่อรองให้ชุมชนมีศักยภาพ เป็นตัวของตัวเอง สร้างปฏิสัมพันธ์อันดี มีความสามัคคีในมวลสมาชิกของชุมชน (สุวรรณา, 2543)

ซึ่งจากการที่ได้ทำการเรียบเรียงเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่ได้ปรากฏในข้างต้น ได้ทำให้ทราบถึงรูปแบบและแนวคิดที่เป็นระบบ และสามารถที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์และกำหนดรูปแบบในการกำหนดข้อสรุปต่อไป ซึ่งวิธีการวิเคราะห์และผลการวิจัย จะอยู่ในบทต่อไป